

naam **Clara van Ravenhorst-Kieft**
leeftijd **59 jaar**
partner **Kees van Ravenhorst (57)**
kinderen **Babet (28), Jop (26), Tim (23) en Niels (19)**
woonplaats **Woudenberg**
bedrijf **130 melkkoeien en groepsaccommodatie**
**De Boerensteek met drie groepsaccommodaties/
vergaderlocaties, liniehutten (vakantiehuisjes),
bed & breakfast en klompenpad door de weides**
bestuursfuncties **voorzitter Stichting Cement, voor het
bevorderen van boer-burgerbinding door cultuur**

‘Ik wil het echte verhaal van de boer vertellen’

De ondernemende boerin Clara van Ravenhorst uit Woudenberg kun je met recht een verbinder tussen boer en burger noemen. Ze runt een professionele tweede tak op het melkveebedrijf en werkte daarnaast twee jaar aan een gedurfd idee: een theaterproductie voor boeren en burgers, over een boerendochter die zich afvraagt of ze het boerenleven achter zich moet laten. Het stuk raakte boeren én burgers in het hart. ‘Theater laat emotie zien, in een discussie lukt dat bijna niet.’

TEKST JORIEKE VAN CAPPELLEN

‘Wij boeren zijn heel erg op zoek naar erkenning en waardering’

land, daar zijn er niet zoveel van. Maar op het bedrijf van Clara en Kees Ravenhorst loopt het met elkaar verbinden van boer en burger al jaren als een rode draad door de bedrijfsvoering. Naast de 130 melkkoeien runnen ze sinds 2000 succesvol een tweede tak met groepsaccommodaties, vakantiehuisjes en ‘vergaderboerderij’ Hofstede Hooybroeck. Ook is er een klompenpad. Over dit pad kunnen wandelaars over het erf en door de weilanden van het bedrijf lopen. ‘Niet alleen in de stad, maar ook in dorpen in een landelijke omgeving komt het boerenleven steeds verder van de mensen af te staan’, schetst Clara. ‘Steeds minder mensen kennen een boer in hun kennissenkring. Kom je niet in aanraking met boeren, dan zorgt dat voor onbegrip naar deze groep en soms voor kritiek, die vaak onterecht is.’

Open en nieuwsgierig

Clara laat daarom graag het echte verhaal zien over boeren in Nederland. Gasten mogen bijvoorbeeld vrij rondkijken op het melkveebedrijf en Clara gaat graag met ze in gesprek. In die gesprekken is de ondernemster eigenlijk minstens zo nieuwsgierig naar de burger zelf. Zelf groeide Clara op in het dorpje Nijkerk. Haar vader was melkrijder en als jong meisje ging Clara graag met hem mee langs de boerderijen in de omgeving om melk op te halen. ‘Mijn vader was denk ik de vrolijkste melkrijder die er bestond’, vertelt Clara met een glimlach. ‘Sowieso kreeg ik van huis uit mee om positief en met een open en nieuwsgierige blik naar de wereld te kijken.’ Hoewel Clara later werkte als directiesecretaresse, had ze daarom ook wel journalist willen worden, stelt ze.

Het werd boerin, al komt Clara zelf vrijwel niet in de stal van het melkveebedrijf. ‘Toch voel ik me in mijn hart evengoed boerin, want het boerenbedrijf is natuurlijk verweven in alles wat we doen. Ik doe ook de financiële administratie van de melkveetak en ik heb dus goed zicht op wat er in- en uitgaat.’ Man Kees runt het melkveebedrijf, dat zijn overgrootouders in 1913 begonnen met tien koeien. Clara omschrijft Kees als een koeienboer in hart en nieren, met veel liefde voor de fokkerij. ‘Koeien verkopen vindt hij verschrikkelijk. Als hij er niet uitkomt, grap ik weleens dat ik dan wel kies welke koe er weg moet. Vanaf de stallijst achter de computer is die keuze een stuk gemakkelijker dan wanneer je dagelijks je dieren ziet.’

Schampere reacties

Samen met vijf medewerkers bestiert Clara de groepsaccommodatie en vergaderlocatie. Dat begint ’s morgens met het klaarmaken van het ontbijt voor alle gasten. Daarna kruipt Clara achter de computer voor het beantwoorden van mails, het maken van facturen, het doen van bestellingen en andere administratie. ‘Ik houd van

De boerderij van Clara en Kees Ravenhorst ligt wat verscholen in het mooie coulisselandschap rond Woudenberg, maar de enorme witte theatertent in de wei is moeilijk over het hoofd te zien. Tussen de twee volledig uitverkochte theaterweekenden van het toneelstuk ‘Sanne’ in heeft Clara tijd gevonden voor een gesprek. Het stuk, dat mede door Clara geschreven is, gaat over boerendochter Sanne. Zij worstelt in het stuk met de vraag of er wel toekomst is voor de ouderlijke boerderij.

In de tuin van het melkveebedrijf in Woudenberg, met een cappuccino in de hand en op de achtergrond de koeien die de wei in gaan, geniet Clara nog zichtbaar na. ‘We hebben zó veel positieve reacties gekregen op het stuk, dat overtrof al onze verwachtingen. Ik heb boeren uit het publiek gesproken die zeiden dat ze tranen in hun ogen hadden. Dat ze zo ontzettend veel herkenden in het verhaal en hun eigen worstelingen terugzagen. En ik sprak burgers die me vertelden: pas nu begrijp ik hoe diep het ingrijpt in een boerenfamilie, als het voortbestaan van hun boerderij bedreigd wordt.’

Verbinden boer en burger rode draad

Een boerin die een toneelstuk voor boeren en burgers bedenkt, schrijft en het laat opvoeren in het eigen wei-

‘Ik kreeg van huis uit mee om met open en nieuwsgierige blik naar de wereld te kijken’

organiseren en regelen en ik heb heel veel geleerd van het ondernemen. Het is heel leuk om gasten blij te maken, maar ik heb bijvoorbeeld ook geleerd om dingen uit handen te geven.’

De eerste jaren investeerden Clara en Kees vrij stevig in de tweede tak en werd er nog weinig verdiend. ‘Dat vond ik best wel spannend. Zeker omdat multifunctionele landbouw pas net in opkomst was. Vanuit de agrarische sector werd toen wat schamper over een tweede tak gedaan’, klinkt het kritisch. ‘Alsof je je boerenbedrijf niet goed genoeg runde en er daarom iets bij moest komen.’

Beide ondernemers beschouwen de melkveetak en recreatie-/vergaderetak als twee volwaardige pijlers onder het bedrijf. Clara: ‘De ene keer is de melkprijs laag en vangt de recreatie en het vergaderen het op, de andere keer is het andersom en verdienen we meer met het melkveebedrijf. Wij schamen ons daar niet voor. Wat ik wel gek vind, is dat je voor het verhuren van vakantiewoningen

soms meer krijgt dan voor het maken van een gezond, voedzaam en veilig product als melk. Dat klopt niet.’

Toneel krachtiger dan discussie

Twee jaar geleden kwam Clara op het idee van theaterstuk Sanne, toen ze samen met man Kees het Twentse toneelstuk ‘Hanna van Hendrik’ had gezien, over de gevolgen die de ruilverkaveling in de jaren zeventig voor een Twentse boerenfamilie had. ‘Vroeger speelde ik zelf amateurtoneel en Kees en ik gaan graag een avondje uit naar theater. Ik zag bij Hanna van Hendrik dat toneel een heel krachtige manier is om een verhaal te vertellen. Je kunt emotie laten zien, menselijkheid. In een gewone discussie lukt dat bijna niet. Dan redeneren mensen toch vooral vanuit hun eigen positie en denken ze alleen aan hun eigen argumenten.’

Dit stuk moesten veel meer mensen zien, dacht Clara. Maar een Twents verhaal opvoeren in Midden-Nederland, in de Gelderse Vallei, was minder passend. Clara nam contact op met de tekstschrijver van Hanna van Hendrik. ‘Hij stimuleerde me om dan zelf een stuk te produceren. Nu ben ik wel iemand die graag nieuwe dingen leert, maar ik moet eerlijk zeggen dat ik het wel een erg gedurfd idee vond.’

Omdat het idee steeds maar bleef malen, sloeg Clara met een bevriende scenarioschrijver toch aan het schrijven, waarbij ze ook persoonlijke ervaringen uit het eigen boerenbedrijf gebruikte. Bijvoorbeeld de mkz-crisis, die Clara en Kees van dichtbij meemaakten. ‘Wij kregen

zelf destijds een telefoontje dat binnen drie kilometer van onze stal een bedrijf zat met drie zieke kalveren. De angst om je bedrijf te verliezen kan ik me nog goed voor de geest halen. Juist dit soort gebeurtenissen wilde ik gebruiken om de emotie die achter een boerenbedrijf schuilgaat, voelbaar te maken voor het publiek.'

NRM-kampioene in decor

We steken de weg over naar de immense theatertent in de wei. Binnen wordt het indrukwekkende resultaat van twee jaar hard werken zichtbaar. Een boeren erf en een boerenkeuken, met daarin herkenbare elementen als een plank met multomappen, een computer voor de administratie, prijzen van keuringen en een schilderij van de beste koe van de stal, vormen het decor. 'Een doosneekuken zoals op elke boerderij. Oplettende boeren in het publiek hadden al gezien dat de koe op het schilderij oud-NRM-kampioene Zusje 156 is.'

Naast het decor staan de instrumenten van de live-band die het stuk muzikaal begeleidt. Ook zijn er filmbeelden die een deel van het verhaal vertellen. In het tweede deel van de tent is een informatiemarkt en kunnen boeren en burgers rondom de voorstelling op een ongedwongen manier met elkaar in gesprek. Precies Clara's bedoeling. Het verhaal over Sanne stelt Clara ook beschikbaar aan andere theatergezelschappen. 'Ik zou willen dat het echte verhaal van de boer en zijn familie overal verteld wordt. Ik hoop dat het leidt tot meer begrip.'

Een urgenter moment om met elkaar in gesprek te gaan is er volgens Clara niet. Uitgerekend de Gelderse Vallei, waar Clara en Kees boeren, was het middelpunt van hef-

tige boerenprotesten tegen het nieuwe stikstofbeleid. 'We werden we met het toneelstuk ingehaald door de werkelijkheid, sneller dan we dachten. Want is er straks in 2040 echt nog wel plek voor boeren in Nederland?'

In gesprek blijven met de ander

Clara begrijpt de intense frustratie en boosheid van veel boeren maar al te goed. 'Zelf ben ik ook boos. Het voelt alsof de agrarische sector de schuld krijgt van alles, hoezeer je je best als boer ook doet. Wat erachter zit, is dat wij boeren heel erg op zoek zijn naar erkenning en waardering. Ik denk dat je dat alleen krijgt door met de ander in gesprek te blijven. Maar verbinding moet van twee kanten komen. Vanuit de burger en vanuit de boer. Uit boosheid snelwegen bezetten of politici aan huis bezoeken helpt daar niet bij.'

Voor Clara persoonlijk is verbinding zoeken altijd de juiste weg. 'Met 85 mensen, vooral vrijwilligers en leden van een amateurtoneelgezelschap, hebben we aan deze voorstelling gewerkt. Als één hechte gemeenschap. Wat hadden we veel plezier en wat ben ik trots op het eindresultaat. We hebben het samen gedaan.' |

Voorstelling Sanne

Meer weten over de voorstelling Sanne?
Bekijk dan de Facebookpagina van Stichting Cement:
www.facebook.com/stichtingcement

